

РЕЦЕНЗИЯ

на трудовете на

ДОЦ. Д-Р ГИНКА АНДОНОВА МЕХАНДЖИЙСКА

участник в конкурс за „професор“, област на висшето образование

3. Социални, стопански и правни науки, по професионално направление 3.4. Социални дейности (Методи на социална работа, Геронтологична социална работа), обявен в ДВ бр. 105/11.12.2020г.

Изготвил рецензия: Проф. дн Красимира ПЕТРОВА Колева-Минева

1. **Информация за конкурса.**

Конкурсът е обявен от СУ "Св. Климент Охридски" за нуждите на катедра "Социална работа" при Факултет по педагогика – РД – 38-8/07.012021г. При изготвянето на рецензията по конкурса са съобразени основните документи, съответстващи на изискванията на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и Правилника на СУ „Св. Климент Охридски“. По процедурата на конкурса няма нарушения. В конкурса участва един кандидат – доц. д-р Гинка Андонова Механджийска, преподавател в същата катедра. Справката за изпълнение на минималните национални изисквания по чл. 2б от ЗРАСРБ за заемане на академичната длъжност „Професор“ бележи 1960,35 точки, което значително надвишава изискуемия минимум. Тази справка е изготвена прецизно, подробно и с нужните доказателства – документи 10.В, 12, 13.

2. **Информация за кандидата.**

Доц. д-р Гинка Механджийска е родена на 04.03.1970г. През 1993г. се дипломира като Магистър по Педагогика в СУ, а през 1997г. – Магистър по Психология в същия университет. През 2004г. става Доктор по Теория на възпитанието и дидактика, а през 2009г. – доцент по Теория на възпитанието и дидактика /Методи на социалната работа и супервизия в социалната работа/. В различна степен на владеене са посочени английски, френски и руски език, както и компютърни умения.

Преподавателската ѝ работа в СУ започва от 1996 г. като редовен докторант, хоноруван преподавател, асистент, старши асистент, главен асистент и доцент от 2009г. и понастоящем /представени справки от СУ/.

Участва след доцентурата в 11 национални и международни научно-изследователски и приложни проекти, като на 4 от тях е ръководител. Тяхната насоченост е свързана тематично с преподавателската и научно-изследователската ѝ работа. Член е на редица престижни организации – Сдружение „Защита на децата“, Българската организация за образование и социална работа, SOS – детски селища, член е на редакционните колегии - на списание „Социална работа“, Годишник на СУ – Книга Социални дейности, има двама защитили докторанти, участва в научно-изследователски лаборатории. Отбелязани са множество експертни участия в държавни институции, общински структури, заведения за социални услуги, неправителствени организации като експерт, консултант, супервизор, лектор, вкл. и към МТСП. Отбелязана в автобиографията е и мобилност в чужбина, която надгражда преподавателската, научно-изследователската и експертната ѝ работа. Автор е на над 90 публикации.

3. Описание и оценка на научните трудове.

Кандидатът в конкурса за професор представя достатъчен като обем списък научни трудове, от почти всички научни жанрове, съдържащ: една хабилитационна монография, втора монография, 3 учебни и методически пособия – 1 от тях в съавторство, 3 глави от книги – 1 от тях на чужд език, 33 студии, статии и доклади, като 1 от тях е в реферирано и индексирано издание, а 8 – на чужд език. Многобройни са и участията ѝ в научни форуми – конференции, кръгли маси, публични презентации и богата рецензентска дейност. Само си позволявам да отбележа, че общият обем от публикации на доц. Механджийска и впечатляващ – над 90, авторът има и преводаческа дейност.

Обемът от научна продукция е само един от критериите за оценка на научните достижения на кандидата. Важно е да се подчертае, че тези разработки обхващат конкретно проблематиката на обявения конкурс за професор, а именно – Методи на социалната работа и Геронтологична социална работа. Нужно е да се отбележи, че публикациите на доц. Механджийска включват модели, методики, технологии с висока готовност за внедряване и вече внедрени такива. Кандидатката е цитирана над 161 пъти, като това е сериозно свидетелство за нейната популярност. В цитиранията се открояват такива, които са в реферирани и индексирани издания, които ѝ носят 67,5 точки по минималните национални изисквания от общо 930, представени за този конкурс.

„Социална работа с индивидуални клиенти“. С., Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2019, 311стр., ISBN-978-954-07-4724-8 е монография с характер на хабилитационен труд. Безспорна е нейната актуалност и приносност към теоретичната и практическата социална работа, тъй като индивидуалната социална работа е основната форма на социално подпомагане. Идеята на тази книга е да систематизира и представи основните теоретико-методически измерения на практикуването на базисните методи на социалната работа с индивидуални клиенти, като ги обвърже с концепцията и методологията на индивидуализацията в помагачия процес и предостави емпирична доказателственост за практическите проявления и връзки на индивидуализирана подкрепа в реалния помагач процес. И тази идея е отлично реализирана в триединството от теория /първа глава/, методика /втора глава/ и практика /трета глава/. Това гарантира качеството на всеки научен труд.

В първа част са концептуализирани основните теоретични основи на социалната работа с индивидуален случай, като сполучливо е анализиран

основният теоретичен масив от разнообразните модели за индивидуална социална работа – психологически, медицински, личностно-центриран и др. Тук приносът е в еkleктичния подход към клиента, основан на широка база модели, методи, техники, технологии, съобразени с потребностите на клиента от помощ и подкрепа. Индивидуализирането е поставено като основно изискване към помагачия и право на клиента да му бъде осигурено в процеса на взаимодействие, при неговото активно участие.

Втората част представлява добре структурирано презентирание на методите, моделите, подходите и техниките, което далеч не е само обзорно, а представлява задълбочен прочит и анализ на съществуващите в теорията и практиката модели за индивидуална работа с клиенти. Този прочит е белязан с лично отношение към проблематиката, с грижа за клиента, с ангажираност и детайлизиране на всеки компонент от работата по случай, пречупен през авторската идея за индивидуализиране. Впечатлява отличното познаване на моделите за социална работа по индивидуален случай, акцентирането на онези елементи от етапите, които позволяват задълбочаване на индивидуалния подход към клиента, съчетан с перспективата за комплексния подход и интегративните тенденции в социалната работа.

Тази част може да се определи като носеща за цялостната монография, ако не беше равнопоставена с третата част, която представлява добре организирано и реализирано емпирично изследване с фокус към нормативната среда, в която протича подпомагането на индивидуалния клиент и практиката на индивидуализирането на социалната работа от гледната точка на социалните работници - 256 души от социалните услуги, закрилата на децата и социалното подпомагане. Направените изводи и обобщения са по посока на факта, че социалните работници познават, използват индивидуализирането като подход, самите те се разпознават като индивидуализиращи помагачия процес, но съзнават

и ограниченията и бариерите, произтичащи от една страна, от самите особености и характеристики на клиентите, от друга страна – от чисто обективни параметри, каквито са големият брой случаи, недостига на време и т.н.

Тази монография бих отнесла към частта от обявения конкурс, отнасящ се към Методите на социалната работа. Към него са и двете глави от книгата **„Социалният работник, клиентът, средата – във фокуса на методиката на социалните услуги“** /съавторство с Ем.Ценова, Т. Милушева, Т. Манасиева/, а именно: „Социалният работник и клиентът – помагащите отношения“, както и „Клиентът и неговата среда – подкрепящата среда в заведенията за социални услуги“. В първата разработка, която е първа глава в книгата, се представят същността на взаимоотношенията „клиент-помагащ“, основани на принципите самостоятелност, увереност, независимост, чувство за собствена стойност и значимост; темата за границите във връзките и взаимоотношенията с клиентите, но най-ценното в нея са методическите насоки за построяването на пълноценни работни отношения „социален работник-клиент“. В последната глава от книгата, материалът на доц. д-р Гинка Механджийска, на основата на задълбочен анализ на съществуващите особености на помагащата среда в социалните услуги, предлага модели и инструментариум за оценяване на качеството на социалния климат и подкрепящата среда в тях, които, освен за измерване, могат да послужат и като своеобразен стандарт за това, каква трябва да бъде средата, за да улесни адаптацията на потребителя и да подкрепи максимално постигането на целите на индивидуалната работа по всеки отделен случай.

Третата монография **„За същността и класификациите на методите на социалната работа“** /2021г./ може да се определи като

крайно нужна публикация – всеки, който преподава Методи на социалната работа, се е сблъсквал със затруднението да се определи същността на даден метод и неговото съотнасяне към останалите методи. Монографичната разработка впечатлява в няколко аспекта: първо, авторът защитава идеята за интердисциплинарния подход при интерпретирането на методите в социалната теория и практика, без да престава да търси спецификата, която е характерна именно за социалната работа; второ, предложените във втора глава концептуализации на методите на социалната работа, внасят така необходимата яснота за тяхната същност, участие в помагачия процес, поставени от позицията на помагачия, на клиента и т.н., което допълва тяхното съдържание и логически води до третата глава, в която са представени различни класификации на методите в социалната работа – изчерпателно, компетентно – от позицията на класификационния подход, изясняване на класификационните критерии, идентифициране на връзките, очертаване на класификационната схема. Четвъртата глава може да се определи като безспорен принос, тъй като са оценени 7 модела по различни критерии, с което да се обогати практическата подготовка на бъдещите и настоящите социални работници.

„Методика на домашните посещения в социалната работа“ /2020г./ е определено от автора като учебно и практическо пособие и то има характер на такова. Разпределено е в 4 логически свързани глави и неговите основни достойнства могат да се дефинират по следния начин: насочено е към нуждите на студенти и специалисти в сферата на помагачите професии и по-специално - към социалните работници, които посещават жилищата, събират информация, изготвят оценки, предоставят грижи и подкрепа, извършват интервенции и мониторинг в домашната среда на своите клиенти. Освен за същността и статута на домашните посещения, принципите на безопасна социална работа в домашна среда,

заслужено висока оценка може да се даде за процедурата и методическите насоки при провеждането на домашните посещения, отразени в четвърта глава и в приложенията.

Със сходно съдържание в направлението Методи на социалната работа са статии и студии с номера № 9, 13, 16, 23, 25, 34, 35, в които се разглеждат по-частни проблеми, свързани с методите на социалната работа, с аспекти на договарянето, разработването на индивидуални планове в социалната практика, мониторинг на социалната работа по случай, социалната работа със семейства и др., които не само допълват, но и представляват самостоятелни стойностни публикации в интерпретираната проблематика.

По отношение на Геронтологичната социална работа, можем да се спрем на немалка част от публикациите на доц.д-р Гинка Механджийска.

В „**Elder abuse and neglect –trends and practices in Bulgarian social work.**“, издадена през 2015г., са представени основните тенденции в българската практика на работата на социалните институции във връзка със закрилата на възрастни хора – жертви на насилие и злоупотреба. Определям тази глава от книгата като значима, тъй като много рядко се поставят проблеми, свързани със злоупотребите с възрастните хора в световен, а и в частност – в български контекст. Принос на разработката са набелязаните методически и практически насоки за подобряване на методиката за действие по превенция и помощ при насилие и злоупотреба. Тази глава от книга представя доц.д-р Г.Механджийска като изследовател, далеч надхвърлил ограниченията на университетската преподавателска и научно-изследователска работа, а като гражданин и експерт в една малко интерпретирана проблематика.

Останалите публикации в сферата на геронтологичната социална работа, условно могат да се разделят на две подсфери.

Едното направление се отнася до общо психо-социални и социално-педагогически проблеми на хората в **третата** възраст, между които проблемът за депресията, за автономията, за образованието, за адаптацията към независим живот, за успешното стареене, за самотата и удовлетвореността, като общото в тази публикации е, освен компетентното представяне на проблематиката, и хуманното отношение и разбиране към един малко изследван възрастов период. Към тази подсфера причислявам статии, студии и доклади с номера № 10, 11, 12, 18, 26, 27,29, 31. Сред тях са представени и емпирични проучвания върху извадки и случаи на потребители на социални услуги. Използва се както адаптиран, така и авторски инструментариум, корелационен и регресионен анализ и други методи, с които се достига до научни данни и заключения. Тези резултати разширяват разбирането на влиянията и зависимостите в спектъра на психосоциалното функциониране на хората в напреднала и старческа възраст и на тази база - показват методически насоки за предоставяне на социални услуги и провеждане на социална работа, основана на емпирично доказани особености на функционирането на потребителите в контекста на закономерностите на стареенето и старостта.

Другото поднаправление може да се нарече методическо, тъй като засяга проблеми, свързани с психосоциалната подкрепа, с техники и методи на работа с възрастни хора, групи за психосоциална подкрепа с възрастни клиенти, модели за работа, които са по-общи въпроси, но и такива, които имат конкретна насоченост – приложението на автобиографичния метод, изготвянето на индивидуалните планове за възрастните хора, аспекти от работата с индивидуален случай, с груповата работа и т.н. Това са статии, студии и доклади с номера № 19, 24, 28, 30, 32, 37, 38, 39, 40, 41.

Като обобщение, препоръчвам на доц.д-р Г. Механджийска разработване на втора докторска дисертация по проблемите на геронтологичната социална работа. Разбирането и подготовката ѝ в това направление биха били много полезни за теорията и практиката.

Има и една трета област на интересите на доц. д-р Г.Механджийска, която най-общо мога да определя като Клинична социална работа. Една от публикациите по визираните въпроси е книгата **„Психосоциална трудова и рекреационна терапия в клиничната социална работа“** /2018г/. Тази книга, определена от автора като методическо пособие, има и монографични компоненти, които се отнасят до разкриването на теоретичните основи на трудовата и рекреационната терапия при клинични случаи на социалната работа, както и до задълбочените анализи на досегашните практики в тази посока, а още повече – при изготвянето на модели, техники и програми в специализираната клинична практика с хора с умствена изостаналост, деменция и др. Защитена е идеята за нуждата от комплексен подход, от екипно взаимодействие и специализирана подготовка на помагачите в клиничната социална практика.

„Живот в общността - Наръчник за професионалисти в организации за психосоциална рехабилитация“ /2011г./ е следващата публикация, която може да се отнесе към това направление на научни търсения на доц.д-р Г.Механджийска. Част втора, озаглавена в Наръчника **„Методи на социалната работа в сферата на психичното здраве“** представя същността и системно-структурната класификация на методите на социалната работа, с акцент върху работата по случай, аспекти от методиката на оценяването, планирането и интервенциите с индивиди, семейства и групи. Представени са и методики за индивидуално и семейно

консултиране, както и други методи за взаимодействие с клиентите, методически програми за работа с близки на потребителите, програми за групова работа. Идеята на този наръчник е да дообогати знанията и доразвие уменията на помагащите при работа с хора с психични разстройства. Това намерение е отлично реализирано – не само в съдържателен план, но и като достъпност на научния език, яснота в изказа и компетентно присъствие на автора.

Сходна е и проблематиката на студии, статии и доклади с номера № 17, 20, 21, 22, 36, които засягат някои аспекти на клиничната социална практика, но търсят и други полета на приложна дейност в социалната работа – проблемите на бежанците и мигрантите; предназначение, възможности на специализираната електронна научна периодика в областта на социалната работа.

Обобщение от описанието и анализа на научните трудове – доц.д-р Г.Механджийска представя достатъчно богата и задълбочена публикационна дейност, която ми дава основание да я определя като съвременен, стойностен, зрял учен, със сериозен принос в развитието на социалната работа като теория, методика, практика, както и на герантологичната социална работа.

4. **Научни приноси.**

Напълно приемам прецизно формулираните приноси на доц.д-р Гинка Механджийска и ги коментирам по следния начин:

I. Научно-теоретични приноси:

1. Концептуализиране на същността, съдържанието и методологията на социалната работа от позициите на анализиране на различни теории, подходи и модели. В този смисъл, приносът е в аргументирането на

статута на социалната работа като професия със свой собствен професионален облик и идентичност.

2. Научно дефиниране и класификационно разработване на методите на социалната работа чрез метаанализ на разнообразните обяснителни теории, което допълва и доразвива техните характеристики и позволява изграждането на работещи, актуални и съвременни модели при прилагането им, като същевременно с това, позволява да се очертаят и границите на съвременната социална работа.

3. Осмисляне, дообогатяване и концептуализиране на теориите за същността, закономерностите и развитието на геронтологичната социална работа като самостоятелен дял от социалните науки със свой статут, методология, подходи, принципи.

II. Методически приноси:

1. Апробирани на терен модели за социална работа с възрастни клиенти, адаптируеми спрямо разнообразните полета на социалните услуги – институционални и услуги в общността.

2. Същностно и съдържателно дефиниране на методите в социалната работа, което позволява тяхното адекватно приложение, както в научната, така и в практическата работа на помагащите специалисти.

3. Създаване на програми, модели, техники, технологии за работа с клиенти в ситуация на риск /неужда/, които са верифицирани в практическата социална работа и могат лесно да бъдат пренесени в различни сфери в полето на социалната практика.

4. Разработване на множество методически подходи, модели, програми, технологии и техники за оптимално взаимодействие между клиенти и помагачи, които да се ползват не само от практикуващите социални работници, но и са добра основа за подготовката на студенти педагози, социални работници, психолози.

III. Практико-приложни приноси:

1. Натрупан изследователски масив от данни за психосоциалните измерения на статуса и функционирането при лица в напреднала и старческа възраст. Организираните и проведените експериментални изследвания с визираната възрастова група, от една страна, могат да бъдат полезни за специалистите, и от друга – да бъдат модел за бъдещи подобни изследвания.

2. Създаден е методически продукт за подпомагане на практикуващите социални работници по отношение на съвместните им дейности в екип с трудотерапевтите в сферата на социалните услуги, което позволява методическото им обезпечаване с познание за трудовата терапия, приложни инструменти, модели на програми и др., оптимизиращи дейността им.

3. В авторовите методически разработки се поддържа идеята за интегративната парадигма и комплексно-ориентираното практикуване на социалната работа, което води до научно концептуализиране на същността на социалната работа, до преосмисляне на съществуващите нормативни и приложни модели в социалната практика.

5. Преподавателска работа.

Преподавателската работа на доц. д-р Гинка Механджийска съответства на обявения конкурс – в ОКС „Бакалавър“ води Методи на социалната работа, Геронтологична социална работа, Техники на интервюиране в социалната работа, Супервизия в социалната работа, Социална работа с общност, Теренна практика, Практикум по методи на социалната работа. В ОКС „Магистър“ преподава следните учебни дисциплини: Методи на социалната работа, Супервизия в социалната работа, Супервизия в социалната работа с деца и семейства, Техники на интервюиране на деца с девиантно поведение, Социална работа с група и

групова терапия, Социална работа с безработни. Посочени са и 6 курса следдипломна квалификация. Опитът ѝ в преподаването и дългогодишната практическа, консултативна и социална работа я правят компетентен, иновативен и желан лектор. Наблюдава се равнопоставеност между научно-изследователска, преподавателска и експертна работа, която е белег за зрял, съвременен и конкурентноспособен учен.

6. Бележки и препоръки.

Запознаването ми с цялостната научна и академична активност на доц. д-р Гинка Механджийска ми дават основания за препоръки, свързани със задълбочаване на изследванията ѝ и разработване на втора дисертация за научна степен, за която тя има богат опит, изследователски капацитет и бъдеще като един утвърден и успешен учен. Това би могло да се реализира и с научното ръководство на дипломанти, специализанти и докторанти, което е неотменна част от преподавателската и научно-изследователската ѝ работа.

7. Заключение.

Като изразявам отличното си впечатление от цялостните научни и приложни постижения на доц. д-р Гинка Андонова Механджийска, оценявам актуалността, значимостта на разработките, подкрепям кандидатурата ѝ за професор на СУ „Св. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ”, гласувам положително и **препоръчвам** на Научното жури да предложи на Факултетния съвет на Факултет по педагогика да **присъди званието „професор” в област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.4. Социални дейности /Методи на социална работа, Геронтологична социална работа/.**

23. 03. 2021 г.
Гр. Велико Търново

Подпис: /...../
/проф. дн Кр.Петрова/